

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اقتصاد و مدیریت

گروه حسابداری

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته حسابداری

موضوع:

"تأثیر میانجی کیفیت حسابرسی بر رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی

در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"

اساتید راهنما:

دکتر غلامرضا منصورفر

دکتر حمزه دیدار

اساتید داور:

دکتر محمد ایمانی بوندق

دکتر پرویز پیری

تنظیم و نگارش:

محمد رضا پرویزی راحت

مهر ۱۳۹۱

تقدیم

به مصداق «من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق» بسی شایسته است از استاد

فروغیخته و فرزانه ام جناب آقای دکتر حمزه دیدار

که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشید و گلشن سرای علم و

دانش را بار بار بهمانی های کارساز و سازنده بارور ساختند؛ تقدیر و شکر نمایم

و پایان نامه ام را که برگ سبزی است تخمه درویش به ایشان تقدیم می کنم.

(دیزیکیم ویه لعلمم الکتاب و الحکم)

معلمت ز عرش برتر باد همیشه تو سن اندیشه ات مظرباد

به نکته های دلاویز و گفته های بلند صحیفه های سخن از تو علم پرور باد

تقدیر و شکر

سپاس بیکران پروردگار جهانیان و یگانه معبود عاشقان را که با الطاف بیکرانش انسان را به زیور عقل و دانش آراسته و با نعمت قلم و بیان، شرافت و الاهی را به بشر عطا نمود.

بر خود لازم می دانم که مراتب سپاس و شکر را از اساتید راهنمای ارجمندم جناب آقای دکتر حمزه دیدار و جناب آقای دکتر غلامرضا منصور فربہ جا آورم. اساتید ارجمندی که طی دوره تحصیل و در تمامی مراحل اجراء تدوین پایان نامه، همواره از راهنمایی و الطاف بی شائبه شان بهره مند شده ام. از اساتید محترم داور پایان نامه جناب آقای دکتر محمد ایمانی بزدق و جناب آقای دکتر پرویز سیری که با مطالعه دقیق و راهنمایی های ارزنده شان به غنای هر چه بیشتر پایان نامه کمک نموده اند، مراتب سپاس و قدردانی را به جامی آورم.

از زحمات پدر بزرگوارم، مادر مهربان و خواهران و برادران عزیزم که تمامی موفقیت ها، بلکه هستی ام را برین تلاش ها و زحمات طاقت فرمایان، هستم، شکر و قدردانی می نمایم.

چکیده

هدف این تحقیق بررسی اثر میانجی کیفیت حسابرسی بر رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۳-۱۳۸۹ می باشد. در این پژوهش مشکلات نمایندگی با استفاده از اهرم مالی، درصد مالکیت هیئت مدیره در سهام شرکت و وجوه جریان نقد آزاد اندازه گیری شده و کیفیت حسابرسی بوسیله دوره تصدی حسابرس در شرکت مورد مطالعه اندازه گیری شده است. همچنین کیفیت گزارشگری مالی بوسیله مدل تعدیل شده جونز اندازه گیری شده است.

برای آزمون فرضیه ها از دو روش رگرسیون چند متغیره براساس داده های تلفیقی، آزمون معادلات ساختاری و همچنین آزمون سوبل استفاده شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد بین مشکلات نمایندگی و دوره تصدی حسابرس رابطه معنی داری وجود دارد بطوری که این رابطه بین وجوه جریان نقد آزاد و اهرم مالی با دوره تصدی حسابرس یک رابطه معنی دار مثبت، و بین درصد مالکیت هیئت مدیره و دوره تصدی حسابرس یک رابطه معنی دار منفی است. همچنین بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی یک رابطه منفی معنی داری وجود دارد. و نیز بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معنی داری وجود دارد بطوری که این رابطه بین وجوه جریان نقد آزاد و کیفیت گزارشگری مالی یک رابطه مثبت معنی دار و بین اهرم مالی و درصد مالکیت هیئت مدیره با کیفیت گزارشگری مالی یک رابطه منفی معنی دار وجود دارد. و در نهایت نقش کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی در رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی براساس نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره مورد تایید قرار نگرفته است ولی بر اساس روش معادلات ساختاری کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی در رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی شناخته می شود.

واژگان کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، کیفیت حسابرسی، تئوری نمایندگی، متغیر میانجی، آزمون سوبل

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل اول: کلیات تحقیق

۲	..... (۱-۱) مقدمه
۳	..... (۲-۱) تشریح و بیان مساله
۶	..... (۳-۱) اهمیت تحقیق
۶	..... (۴-۱) فرضیه های تحقیق
۷	..... (۱-۴-۱) فرضیه فرعی اول
۷	..... (۲-۴-۱) فرضیه فرعی دوم
۸	..... (۳-۴-۱) فرضیه فرعی سوم
۸	..... (۴-۴-۱) فرضیه اصلی
۹	..... (۵-۱) تبیین متغیرهای تحقیق
۹	..... (۱-۵-۱) متغیر مستقل:
۹	..... (۲-۵-۱) متغیر وابسته:
۱۰	..... (۳-۵-۱) متغیر میانجی:
۱۰	..... (۶-۱) جامعه و نمونه آماری
۱۱	..... (۷-۱) اهداف تحقیق
۱۱	..... (۸-۱) محدودیت های تحقیق

۱۱ ..... خلاصه فصل (۹-۱)

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۳ ..... مقدمه: (۱-۲)

۱۷ ..... کیفیت حسابرسی (۳-۲)

۳۰ ..... مشکلات نمایندگی (۴-۲)

۴۱ ..... خلاصه فصل (۵-۲)

فصل سوم: روش تحقیق

۴۱ ..... مقدمه: (۱-۳)

۴۱ ..... روش تحقیق: (۲-۳)

۴۱ ..... روش گردآوری اطلاعات و داده های تحقیق: (۳-۳)

۴۲ ..... جامعه و نمونه آماری: (۴-۳)

۴۳ ..... فرضیه های تحقیق: (۵-۳)

۴۴ ..... فرضیه فرعی اول: مشکلات نمایندگی کیفیت حسابرسی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۱-۵-۳)

۴۴ ..... فرضیه فرعی دوم: کیفیت حسابرسی کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۲-۵-۳)

۴۴ ..... فرضیه فرعی سوم: مشکلات نمایندگی، کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۳-۵-۳)

۴۴ ..... فرضیه اصلی: کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت

اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۴-۵-۳)

۴۵ ..... مراحل بررسی وجود تاثیر میانجی (۶-۳)

۴۸ ..... بررسی مدل مورد آزمون: (۷-۳)

۴۹ ..... محاسبه متغیرهای استفاده شده در فرضیه ها: (۸-۳)

۴۹ ..... اندازه گیری کیفیت اطلاعات مالی (۱-۸-۳)

۵۰	.....کیفیت حسابرسی: (۲-۸-۳)
۵۱	.....مشکلات نمایندگی شرکتها: (۳-۸-۳)
۵۱	.....مالکیت اعضای هیئت مدیره: (۱-۳-۸-۳)
۵۲	.....اهرم مالی: (۲-۳-۸-۳)
۵۲	.....وجوه جریان نقد آزاد: (۳-۳-۸-۳)
۵۳	.....معادلات رگرسیونی برای بررسی مسیرها: (۹-۳)
۵۳	.....شکل ۹-۳ مدل کامل متغیر میانجی: (۹-۳)
۵۵	.....خلاصه فصل: (۱۰-۳)

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

۵۹	.....مقدمه (۱-۴)
۵۹	.....بررسی مانایی متغیرهای پژوهش در حالت تلفیقی (۲-۴)
۶۰	.....بررسی آمار توصیفی متغیرها طی دوره پژوهش (۳-۴)
۶۳	.....آزمون فرضیه های پژوهش: (۵-۴)
۶۳	.....انتخاب الگوی مناسب برای مدل رگرسیون: (۱-۵-۴)
۶۵	.....آزمون فرضیه ها (۲-۵-۴)
۶۶	.....فرضیه فرعی اول: مشکلات نمایندگی، کیفیت حسابرسی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۱-۲-۵-۴)
۶۷	.....فرضیه فرعی دوم: کیفیت حسابرسی کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۲-۲-۵-۴)
۶۸	.....فرضیه فرعی سوم: مشکلات نمایندگی، کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۳-۲-۵-۴)
	.....فرضیه اصلی: کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۴-۲-۵-۴)
۷۰	.....اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد. (۷۰)
۷۲	.....آزمون معنی داری نقش میانجی متغیر کیفیت حسابرسی (۶-۴)

۷۳	.....(۷-۴) آزمون مدل کلی تحقیق براساس معادلات ساختاری(تحلیل مسیر)
۷۴	.....(۱-۷-۴) شاخص های برازش مدل
۷۷	.....(۲-۷-۴) نتایج آزمون مسیر ها در مدل معادلات ساختاری
۷۹	.....(۸-۴) خلاصه نتایج
۷۹	.....(۹-۴) خلاصه فصل:

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۸۱	.....(۱-۵) مقدمه
۸۱	.....(۲-۵) مروری بر مطالب فصل های قبل
۸۳	.....(۳-۵) نتیجه گیری براساس آزمون فرضیات
۸۳	.....(۱-۳-۵) فرضیه فرعی اول: مشکلات نمایندگی، کیفیت حسابرسی را تحت تاثیر قرار می دهد.
۸۵	.....(۲-۳-۵) فرضیه فرعی دوم: کیفیت حسابرسی کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد.
۸۶	.....(۳-۳-۵) فرضیه فرعی سوم: مشکلات نمایندگی، کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد.
	.....(۴-۳-۵) فرضیه اصلی: کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد.
۸۷	.....(۴-۵) پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق
۸۹	.....(۵-۵) پیشنهادات برای تحقیقات آتی
۹۲	.....منابع
۹۹	.....ضمائم

فهرست جداول و نمودار ها

شکل ۱-۱ مدل تحقیق.....	۷
شکل ۱-۳ مدل مفهومی تحقیق.....	۴۳
شکل ۳-۴ مدل تاثیر مشکلات نمایندگی بر کیفیت اطلاعات مالی.....	۴۶
شکل ۳-۵ مدل تاثیر مشکلات نمایندگی بر کیفیت حسابرسی.....	۴۶
شکل ۳-۶ مدل تاثیر همزمان کیفیت حسابرسی و مشکلات نمایندگی بر کیفیت اطلاعات مالی.....	۴۷
شکل ۳-۷ مدل کامل متغیر میانجی.....	۴۷
شکل ۳-۸ مدل کامل متغیر میانجی.....	۴۸
شکل ۳-۹ مدل کامل متغیر میانجی.....	۵۳
جدول ۴-۱: آزمون مانایی متغیر های پژوهش.....	۶۰
جدول ۴-۲: آمار توصیفی متغیرها طی دوره پژوهش.....	۶۲
جدول ۴-۳: جدول همبستگی اسپیرمن.....	۶۳
جدول ۴-۴ نتایج آزمون F لیمر.....	۶۴
جدول ۴-۵ نتایج آزمون هاسمن.....	۶۵
جدول ۴-۶ نتایج آزمون ناهمسانی واریانس و خود همبستگی در فرضیه فرعی اول.....	۶۶
جدول ۴-۷ نتایج آزمون فرضیه فرعی اول.....	۶۶
جدول ۴-۸ نتایج آزمون ناهمسانی واریانس و خود همبستگی در فرضیه فرعی دوم.....	۶۷
جدول ۴-۹ نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم.....	۶۸
جدول ۴-۱۰ نتایج آزمون ناهمسانی واریانس و خود همبستگی در فرضیه فرعی سوم.....	۶۹
جدول ۴-۱۱ نتایج آزمون فرضیه فرعی سوم.....	۶۹
جدول ۴-۱۲ نتایج آزمون ناهمسانی واریانس و خود همبستگی در فرضیه اصلی.....	۷۱

- جدول ۴-۱۳ نتایج آزمون فرضیه اصلی ۷۱
- جدول ۴-۱۴ خلاصه نتایج رگرسیون ۷۲
- جدول ۴-۱۵ نتایج آزمون سوبل ۷۳
- شکل ۴-۱ مدل کلی تحقیق براساس نرم افزار آموس ۷۴
- جدول ۴-۱۶ نتایج شاخصهای برازش مدل های پژوهش براساس معادلات ساختاری ۷۶
- جدول ۴-۱۷ نتایج آزمون مدل های مرتبط با فرضیه های پژوهش در قالب یک مدل معادلات ساختاری ۷۸
- جدول ۴-۱۸ خلاصه نتایج براساس دو روش ۷۹

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱) مقدمه

گسترش روزافزون جوامع و پیچیدگی مسائل خاص آنها، افزایش نیاز به اطلاعات اقتصادی مربوط و در نتیجه افزایش تقاضا برای وجود سیستمها و فرایندهایی که فراهم کننده چنین اطلاعاتی هستند را ایجاد کرده است. همین عوامل موجب افزایش و گسترش نیاز به حسابرسی به عنوان قسمتی از کل فرایند انتقال اطلاعات شده است.

در سال ۱۹۷۳، کمیته مفاهیم اساسی حسابرسی^۱ اعلام نمود که نیاز به انجام حسابرسی به دلیل وجود چهار وضعیت است:

الف) تضاد منافع^۲: وجود تضاد منافع بالقوه یا بالفعل بین تهیه کننده اطلاعات و استفاده کننده آن، امکان مغرضانه بودن (عمدی یا سهوی) اطلاعات ارائه شده را قوت می بخشد زیرا کیفیت اطلاعات مورد تردید قرار می گیرد.

ازاینرو وجود شخص مستقلی که بتواند به صورتهای مالی اعتبار ببخشد، ضرورت می یابد.

ب) پیامدها^۳: اطلاعات دارای تاثیر اساسی بر تصمیم گیری ها است. اگر تصمیمات گرفته شده بر مبنای اطلاعات مغرضانه، گمراه کننده، نامربوط و یا ناقص باشد، نتایج نامطلوبی به بار خواهد آمد و تصمیم گیرنده متضرر خواهد شد. از این رو استفاده کنندگان از اطلاعات، خواستار بررسی مستقل صورتهای مالی هستند.

ج) پیچیدگی ها^۴: استفاده کنندگان از اطلاعات مالی می دانند که موضوعات پیچیده مالی همواره ممکن است دارای اشتباهات سهوی و یا عمدی باشد. در نتیجه برای بدست آوردن رضایت مطلوب از کیفیت اطلاعات باید افراد متخصص به اطلاعات مذکور اعتبار ببخشند.

د) دور از دسترس بودن^۵: حتی اگر استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری قادر باشند در ارتباط با کیفیت اطلاعات به نتایج مطلوبی دست یابند، اما بدلیل وجود فاصله بین آنها و تهیه کنندگان اطلاعات، چنین کاری

1 - committee on basic auditing concepts

2 - conflict of interest

3 - consequences

4 - complexities

5 - remoteness

فصل اول: کلیات تحقیق

ممکن است امکان پذیر نباشد. فاصله موجود بین تهیه کنندگان و استفاده کنندگان اطلاعات می تواند فیزیکی، قانونی، سازمانی و یا ناشی از بار مالی باشد.

در نتیجه، استفاده کنندگان از اطلاعات مالی در می یابند که بدون کمک افراد مستقل که به اطلاعات مذکور اعتبار می بخشد، امکان دریافت اطلاعات با کیفیت مطلوب وجود ندارد. این افراد مستقل حسابرسان نامیده می شوند و خدمات ارائه شده از طرف آنان حسابرسی نام دارد.

عکس العمل سریع سرمایه گذاران جهت اتخاذ تصمیم صحیح در بازار سرمایه به نتایج گزارش های حسابرسی نهادهای قانون گذار و نظارتی مانند کمیسیون اوراق بهادار^۱ را به توجه بیشتر به موضوع کیفیت گزارش های مالی معطوف ساخت. در این زمینه می توان به قانون ساربانیز اوکسلی^۲ آمریکا (مصوب ۲۰۰۲)، "مقررات جدید فدراسیون حسابداری اروپا" و ایجاد "هیأت نظارتی شرکتهای سهامی عام" در آمریکا^۳ اشاره نمود. در ایران نیز نظارت بر کیفیت کار حسابرسان از طریق تشکیل کمیته های مختلف و وضع و اجرایی نمودن آئین نامه های گوناگون (از جمله آئین نامه اجرایی حاکمیت شرکتی که حسابرس ملزم به اظهار نظر پیرامون آن است) بیشتر گردید.

۱-۲) تشریح و بیان مساله

قصور حسابرسی و در نتیجه اثر کیفیت کار حسابرسان بر قیمت سهام و نیز فرایند تصمیم گیری منطقی استفاده کنندگان، باعث اقبال عمومی به نظارت گسترده تر به فعالیت حسابرسان گردید. لذا توجه بیشتر به قابلیت اعتماد گزارش حسابرسی که در این تحقیق به عنوان کیفیت حسابرسی نامیده می شود، از اهمیت خاصی برخوردار است (بیر^۴ و همکاران، ۲۰۰۶). براون^۵ و همکاران (۲۰۰۴)، با استناد به تعریف دی آنجلو^۶ (۱۹۸۱) کیفیت حسابرسی را چنین تعریف می کنند: "احتمال مشترک مربوط به اینکه حسابرس بتواند:

(۱) نقایص سیستم حسابداری صاحبکار را کشف کرده و (۲) نقایص کشف شده را گزارش نماید".

1 - Security Exchange Commission(SEC)

2 - Sarbanes Oxley

3 - Public Company Accounting Oversight Board(PCAOB)

4 - Bever

5- Brown

6 - De Angelo

فصل اول: کلیات تحقیق

کیفیت حسابرسی یکی از مهمترین موضوعات در حرفه حسابرسی امروزی به شمار می رود. بطوریکه کیفیت اطلاعات مالی نیز به کیفیت حسابرسی وابسته است (آی اس بی ۲۰۰۰).^۱

منافع اشخاص و گروه های مختلف وابسته به کیفیت اطلاعات مالی حسابرسی شده می باشد. بطور مثال استفاده کنندگان خارجی صورتهای مالی، شامل سرمایه گذاران جاری، بالقوه و بستانکاران، برای تصمیم گیری در مورد تخصیص بهینه منابع نیازمند اطلاعات مالی با کیفیت مناسب می باشند. کیفیت حسابرسی نیز می تواند برای مثال در کاهش هزینه سرمایه واحدهای تحت حسابرسی موثر واقع گردد.^۲

با این حال، در مورد کیفیت حسابرسی در محیط های حسابرسی کنونی نگرانیهایی وجود دارد. از آن زمان که شکستهای شدید حسابرسی آشکار شدند، محققان دریافته اند که اعتبار اطلاعات مالی حسابرسی شده کاهش پیدا کرده است. در مقابل دریافت اطلاعات مالی حسابرسی شده مربوط افزایش پیدا کرده است (هوجی ۲۰۰۳).^۳

بنابراین، تحقیق بیشتر در مورد کیفیت حسابرسی و اینکه چگونه کیفیت حسابرسی کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد امری ضروری و اجتناب ناپذیر است.

از سوی دیگر کیفیت حسابرسی جایگاه ویژه ای در تحقیقات مربوط به حوزه حسابرسی و تئوری نمایندگی دارد.

واندا والس^۴ تئوری نمایندگی در حسابرسی را در مدل خود به عنوان یکی از عوامل توجیه ضرورت تقاضا برای حسابرسی مطرح می کند. زمانی که رابطه مدیر و سهامداران مطرح است، طبیعی است که مدیر برای بهینه کردن منافع خویش دست به حرکاتی بزند که به منافع سهامداران لطمه وارد کند پس سهامداران نیاز به یک مکانیزم کنترلی دارند. این مکانیزم کنترلی در قالب موضوع حسابرسی شکل گرفته و منجر به یک اعتماد نسبی بین مدیر و سهامداران می گردد.

در به کارگیری این تئوری با تأکید بر مفروضات ذیل این استنتاج مطرح می شود که مدیر متقاضی خدمات حسابرسی است:

۱- تضاد منافع بین مدیر و سهامداران منجر به سوء رفتار مدیر می گردد.

1 - ISB (Independence Standards Board (ISB))

2 - ISB

3 - Hodge

4 - Wanda A.Wallace

فصل اول: کلیات تحقیق

۲- نحوه سوء رفتار مدیریت از سوی سهامدار قابل پیش‌بینی است.

۳- میزان زیان ناشی از سوء رفتار قابل برآوردن است.

۴- سهامدار در شرایطی است که برای جبران زیان برآوردی‌اش می‌تواند حقوق و مزایای مدیر را تعدیل کند.

۵- میزان تعدیلات بیش از هزینه حسابرسی است.

۶- حسابرسی اعتماد نسبی را برای نیروی بازدارنده یا کشف‌کننده سوء مدیریت فراهم می‌سازد.

با توجه به آنچه بیان شد مشخص می‌گردد که کیفیت بالای حسابرسی می‌تواند بعنوان یک ابزار برای کم کردن مشکلات نمایندگی مورد استفاده قرار گیرد (جنسن و مک لینگ ۱۹۷۶)^۱.

همچنین، کیفیت حسابرسی می‌تواند نقش موثری در کیفیت اطلاعات مالی داشته باشد (فرانکل و همکاران ۲۰۰۲)^۲.

بطور خلاصه می‌توان گفت جدا شدن مالکیت از مدیریت منجر به بروز مشکلات نمایندگی شده است که براساس آن همواره نوعی تضاد منافع بین مدیران و سهامداران وجود دارد. مدیران مایل هستند با بیش از اندازه نشان دادن سود و منافع شرکت برای خود منافعی همچون پاداش و حسن شهرت و... کسب کنند که این عمل مدیریت کیفیت گزارشهای مالی را کاهش داده و باعث می‌شود واقعیت‌های روی داده در شرکت به درستی منعکس نگردد. در این میان، سهامداران برای کنترل این عمل توسط مدیریت از حسابرس مستقل یاری می‌جویند. حال اگر حسابرسی انجام گرفته توسط حسابرس مستقل با کیفیت بالایی صورت پذیرد تا حدود زیادی از نگرانی سهامداران مبنی بر کیفیت پایین گزارشهای مالی به علت تضاد منافع موجود بین سهامداران و مدیران خواهد کاست.

چنانچه گفته شد، مشکلات نمایندگی کیفیت گزارشات مالی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و به عبارت دیگر مشکلات نمایندگی رابطه معناداری با کیفیت گزارشگری مالی دارد. با توجه به این موضوع سوال اساسی که در این تحقیق مطرح می‌شود عبارت از این است که آیا کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی تاثیر معناداری بر رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشات مالی دارد یا خیر؟

1 - Jensen & Meckling

2 - Frankel, Johnson & Nelson; Geiger & Rama; Larcker & Richardson

فصل اول: کلیات تحقیق

مطالعه حاضر تلاش دارد تا نقش کیفیت حسابرسی را به عنوان متغیر میانجی بر رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت اطلاعات مالی در شرکتهایی که تحت حسابرسی قرار میگیرند بررسی نماید.

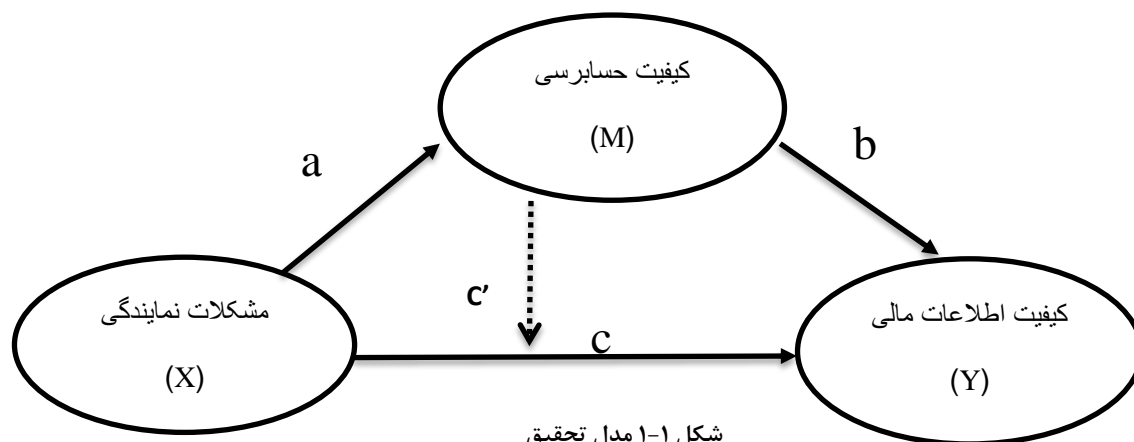
۱-۳) اهمیت تحقیق

اشخاص و گروه های مختلفی هستند که منافع در کیفیت اطلاعات مالی حسابرسی شده دارند به همین دلیل گزارشگری مالی برای استفاده کنندگان این گزارشات از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است. استفاده کنندگان خارجی صورتهای مالی، شامل سرمایه گذاران جاری و بالقوه، بستانکاران، و دیگر نیازمندان اطلاعات مالی معتبر که آن را به عنوان پایه برای تصمیم گیری در مورد تخصیص بهینه منابع قرار می دهند. از طرف دیگر جدایی مالکیت از مدیریت منجر به بروز مشکلات نمایندگی شده که این امر کیفیت گزارشگری مالی را تحت تاثیر قرار داده است. این پژوهش به دنبال آن است تا نقش کیفیت حسابرسی را به عنوان متغیر میانجی در رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت اطلاعات مالی بررسی کند. در صورتیکه کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی در رابطه فوق الذکر ایفای نقش کند با ارتقای کیفیت حسابرسی می توان کیفیت اطلاعات مالی را نیز بهبود بخشید. لذا بررسی رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی و بررسی کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی در رابطه فوق الذکر اهمیتی است که در این تحقیق به آن پرداخته خواهد شد.

۱-۴) فرضیه های تحقیق

همچنان که در بخش بیان مساله مطرح شد سوال اصلی این تحقیق تاثیر مشکلات نمایندگی بر کیفیت اطلاعات مالی با تاثیر متغیر میانجی کیفیت حسابرسی است. بر این اساس و طبق مدل زیر یک فرضیه اصلی و سه فرضیه فرعی شکل می گیرد.

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۴-۱) فرضیه فرعی اول

مشکلات نمایندگی کیفیت حسابرسی را تحت تاثیر قرار می دهد.

سهامداران و مدیریت شرکت برای تعدیل اثرات تضاد منافع موجود به دلیل مشکلات نمایندگی از حسابرسان و گزارش حسابرسی یاری می جویند. در صورتی که مشکلات نمایندگی افزایش یابد هم مدیران شرکت و هم سهامداران خواستار انجام حسابرسی با کیفیت بالاتری خواهند بود.

۱-۴-۲) فرضیه فرعی دوم

کیفیت حسابرسی کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهد.

یکی از اهداف گزارشگری مالی، ارائه‌ی اطلاعاتی است که برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و دیگر کاربران فعلی و بالقوه در تصمیم‌گیری‌های مربوط به سرمایه‌گذاری و اعتباردهی و سایر تصمیم‌ها، سودمند باشد. یکی از معیارهای مهمی که گروه‌های مزبور برای برآورد قدرت سودآوری شرکت، پیش‌بینی سودهای آینده و ریسک‌های مربوط به آن و همچنین ارزیابی عملکرد مدیریت استفاده می‌کنند، سودهای جاری و گذشته شرکت است. سود نیز خود متشکل از ارقام نقدی و تعهدی است و ارقام تعهدی سود تا حدود زیادی در کنترل مدیریت هستند و وی می‌تواند برای بهتر جلوه‌دادن عملکرد شرکت و افزایش قابلیت پیش‌بینی سودهای آینده در ارقام تعهدی سود دست برده و به اصطلاح سود را مدیریت کند.

فصل اول: کلیات تحقیق

جنین و پیوت^۱ (۲۰۰۵) معتقدند حسابرسی می‌تواند یکی از راه‌های جلوگیری و کاهش مدیریت سود باشد. زیرا اعتقاد بر این است، شرکت‌هایی که صورت‌های مالی حسابرسی شده ارائه کنند دارای محتوای اطلاعاتی و سود با کیفیت بیشتری هستند. اقلام تعهدی وابسته به قضاوت‌های مدیران است و حسابرسی شرکت‌هایی که اقلام تعهدی بیشتری دارند، نیز دشوارتر است. حسابرسی با کیفیت بالاتر، با احتمال بیشتری عملکردهای حسابداری مورد تردید را کشف می‌کند. زیرا موسسه‌های حسابرسی معتبر، منابع و انگیزه‌های بیشتری برای کشف اشتباه و تقلب هستند.

۱-۴-۳) فرضیه فرعی سوم

مشکلات نمایندگی، کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

در سال ۱۹۷۳، کمیته مفاهیم اساسی حسابرسی^۲ اعلام نمود که نیاز به انجام حسابرسی به دلیل وجود چهار وضعیت است که یکی از عمده‌ترین آنها تضاد منافع^۳ بین تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی است. وجود تضاد منافع بالقوه یا بالفعل بین تهیه‌کننده اطلاعات و استفاده‌کننده‌ی آن، امکان مغرضانه بودن (عمدی یا سهوی) اطلاعات ارائه شده را قوت می‌بخشد زیرا، کیفیت اطلاعات مورد تردید قرار می‌گیرد. به دنبال جدایی مالکیت از مدیریت مشکلات نمایندگی و در نتیجه‌ی آن تضاد منافع بین مدیریت و سهامداران (مالکان) شرکت بوجود می‌آید. بر این اساس اقدامات مدیریت در جهت حداکثر کردن منافع خود است و در نهایت منجر به اقداماتی که منافع سهامداران را حداکثر می‌کند نخواهد شد. از طرف دیگر مدیریت برای جلب رضایت سهامداران و سرمایه‌گذاران شرکت سعی خواهد کرد تا عملیات انجام گرفته در شرکت را به نحوی در صورت‌های مالی گزارش کند که نشان‌دهنده وضعیتی بهتر از وضعیت موجود شرکت باشد. این اقدام کیفیت گزارشات و اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بر همین اساس فرضیه فوق شکل گرفت.

۱-۴-۴) فرضیه اصلی

کیفیت حسابرسی به عنوان متغیر میانجی رابطه بین مشکلات نمایندگی و کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

1 - Janin and Piot

2 - committee on basic auditing concepts

3 - conflict of interest

فصل اول: کلیات تحقیق

برای بررسی فرضیه اصلی ابتدا باید این رابطه که مشکلات نمایندگی و کیفیت حسابرسی، بطور همزمان کیفیت اطلاعات مالی را تحت تاثیر قرار می دهند بررسی و تایید شود و بعد از آن در صورتیکه فرضیه های فرعی تایید شوند فرضیه اصلی نیز تایید می شود.

به دنبال بزرگتر شدن شرکتها و در پی آن جدایی مالکیت از مدیریت تضاد منافی بین سهامداران و مدیران شرکت ها بوجود آمد که از آن تحت عنوان مشکلات نمایندگی یاد می شود. بر اساس مبانی تئوری نمایندگی همواره یک عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و سهامداران شرکت وجود دارد که مدیران با استفاده از این عدم تقارن اطلاعاتی بوجود آمده مایل هستند با بیش از اندازه نشان دادن سود و منافع شرکت برای خود منافی همچون پاداش و حسن شهرت و... کسب کنند. که این عمل مدیریت کیفیت گزارشهای مالی را تحت تاثیر قرار می دهد به نوعی که این گزارشهای مالی منعکس کننده واقعیت های روی داده در شرکت نخواهند بود. در این بین سهامداران برای تعدیل این اقدام مدیریت از حسابرس مستقل یاری می جویند. حال اگر حسابرسی انجام گرفته توسط حسابرس مستقل با کیفیت بالایی صورت پذیرد تا حدود زیادی از نگرانی سهامداران مبنی بر کیفیت پایین گزارشهای مالی به علت تضاد منافع موجود بین سهامداران و مدیران خواهد کاست.

۱-۵) تبیین متغیرهای تحقیق

متغیر شامل هر چیزی است که بتواند ارزشهای گوناگون و متفاوت بپذیرد. این ارزشها می تواند در زمانهای مختلف برای یک شخص یا یک چیز متفاوت باشد یا اینکه در یک زمان برای اشخاص یا چیزهای مختلف تفاوت داشته باشد. در پژوهش پیش رو یک متغیر مستقل، یک متغیر وابسته و یک متغیر میانجی یا تعدیل کننده برای بررسی روابط عنوان شده در تحقیق لحاظ شده اند.

۱-۵-۱) متغیر مستقل:

متغیر مستقل به گونه ای مثبت یا منفی بر متغیر وابسته تاثیر می گذارد. در پژوهش پیش رو "مشکلات نمایندگی" به عنوان متغیر مستقل در مدل مورد مطالعه بررسی شده است.

۱-۵-۲) متغیر وابسته:

متغیر وابسته همان متغیر اصلی تحقیق است که به منزله یک مطلب قابل پژوهش جلوه می کند. در این تحقیق "کیفیت اطلاعات مالی" به عنوان متغیر وابسته بررسی شده است.